

УДК 351:336.1

*Сличук А. В., здобувач вищої освіти;
Прямухін Н. В., д-р екон. наук, професор,
професор кафедри політології та державного управління,
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ОКРЕМИХ ЕЛЕМЕНТІВ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Ключові слова: дефіцит, «ручне» фінансове управління, фінансово-економічні системи, реформування фінансової політики.

Вступ. Зважаючи на значущість оптимізації фінансової стратегії, незаперечною стає важливість просування напрямів реформування та удосконалення фінансової політики на рівні держави. У цьому контексті визначені ключові структурні складники: бюджетно-податкова, грошово-кредитна політика, управління державним боргом, а також функціональні аспекти, які включають управління фінансовими ресурсами та забезпечення бюджетної безпеки. Виявлено пріоритетні напрями й інструменти для оптимізації фінансової політики, зокрема рівень фінансових інститутів.

Актуальність. В умовах повномасштабного вторгнення постає необхідність перегляду та удосконалення фінансової політики держави. Наслідками початку війни можна назвати все більший державний борг, постійний тиск на бюджетні ресурси та нестабільність на фінансових ринках. Усе це підкреслює важливість розробки та впровадження нових стратегій управління фінансовою політикою. Отже, актуальність вдосконалення фінансової політики держави необхідна для забезпечення соціально-економічного розвитку України в повоєнний період.

Через війну велика кількість інфраструктури пошкоджена чи повністю знищена, фінансова система виснажена дефіцитом бюджету. Очевидно, що на момент закінчення воєнних дій на території України таких збитків буде набагато більше. Тому для відновлення економіки потрібні значні обсяги фінансування. Очевидно, що основним джерелом відновлення української економіки будуть кошти наших міжнародних партнерів у вигляді грантів, позик чи іншої фінансової допомоги [1].

На початку війни уряд вирішив перейти до «ручного» управління країною для стабілізації фінансово-економічної системи. Цей метод успішно використовувався для стримування паніки та відновлення контролю над фінансами. «Ручне» фінансове управління – це процес управління фінансами чи фінансовими ресурсами без використання автоматизованих систем чи програм [2]. Це може включати в себе ведення бюджету, планування витрат, контроль за доходами і витратами, аналіз фінансових потоків та рішення щодо інвестування [3]. Однак це непридатний інструмент для тривалого управління країною. Тому потрібно шукати інші методи управління державними фінансами, що враховуватимуть дефіцит і знайдуть ринкові джерела для його фінансування [4].

Під час ручного фінансового управління можуть виникнути такі проблеми:

- обмежена можливість здійснення операцій з капіталом через жорстку систему обмежень. Це може призвести до занижених ставок під час інвестування у гривневі державні облігації та знецінення накопичень у гривні;
- фіксація обмінного курсу гривні через міжнародні резерви Національного банку України та експортні надходження може негативно позначитися на конкурентоспроможності як експортерів, так і внутрішніх виробників, порівняно з імпортерами;
- зниження рівня податків можливе виключно через емісію, яку здійснює Національний банк України, та за допомогою міжнародних партнерів.

Для України доцільно буде розробити індивідуальну систему відновлення, яка буде враховувати кількість боргів та збитків, що понесла та ще може понести (через те, що війна ще не закінчилась) Україна. Доречно буде розробити таку систему контролю над фінансуванням, щоб прозоро та ефективно управляти донорськими надходженнями. Найважливішою вимогою є розробка такої моделі, яка допоможе не повернути Україну на довоєнний рівень, а дасть змогу розвиватися.

Існують різні пропозиції щодо змін елементів системи управління фінансовою політикою України [5]. Однією з пропозицій є реформа «Все по 10 %», яка передбачає значне спрощення системи оподаткування в Україні. Згідно з цією ідеєю, основні податки – ПДВ, податок на прибуток підприємств і податок на доходи фізичних осіб – будуть зменшені до рівних 10 %. Порівняно з поточними ставками (ПДВ – 20 %, податок на прибуток підприємств – 18 %, податок на доходи фізичних осіб – 18 %), це значне зниження. Також у планах скасування Єдиного соціального внеску (ЄСВ) у розмірі 22 % та підвищення військового збору до 3 %. Реформа також передбачає посилення контролю за ухиленням від сплати податків, відміну податкових пільг та скасування банківської таємниці, що надасть державі доступ до інформації про платників податків та їх рахунки.

Ця ідея виникла в офісі Президента. Основна мета реформи – встановлення єдиної ставки податків (ПДВ, податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб) на рівні 10 % для кожного з них. Порівняно з поточними ставками (ПДВ – 20 %, податок на прибуток підприємств – 18 %, податок на доходи фізичних осіб – 18 %), це різке зниження. До того ж у планах – скасування ЄСВ (22 %), підвищення військового збору до 3 % та посилення системи покарань за ухилення від сплати податків. Також передбачається припинення дії податкових пільг та скасування банківської таємниці, надаючи державі повний доступ до інформації про платників податків та їх рахунки.

Найважча частина цієї реформи – скасування єдиного соціального внеску в урядовій реформі призведе до відмови від важливого джерела фінансування пенсій та соціального захисту. Це може збільшити відповідальність громадян за своє соціальне забезпечення та спричинити проблеми з євроінтеграцією, оскільки не відповідає стандартам Євросоюзу. Де факто це може стати фактором економічної нестабільності. А така реформа закриває євроінтеграційні

прагнення для України, адже згідно з чинними європейськими податковими правилами ПДВ не має бути нижчим аніж 15 %.

Однак перегляд рівня ПДВ обіцяють виконати через декілька років, враховуючи вимоги Європейського союзу. Впровадження цієї реформи буде надзвичайно важким з мінімізацією втрат для української економіки. Ще складніше буде пояснити міжнародним партнерам цю потребу саме в цей момент. Донори можуть не розуміти логіки фінансування країни, яка зменшує свої доходи та збільшує витрати.

Зниження податків, що розглядається у реформі «10-10-10», має потенціал сприяти інвестиціям у економіку країни. Проте у період воєнного конфлікту такі заходи можуть втратити свою ефективність через небезпеку для інвестиційних проєктів через можливі ризики, пов'язані з воєнною ситуацією, наприклад, російськими ракетними загрозами.

Тому є сенс розглянути впровадження реформи після завершення конфлікту, врахувавши усі вищезазначені аспекти. Як зазначалося раніше, очікується, що ця реформа позитивно позначиться на інвестиційному кліматі в Україні. Однак до початку війни податки не є головною перешкодою для інвесторів.

У опитуваннях інвесторів не було зазначено ролі податкових ставок серед десяти найбільш важливих факторів, що негативно впливають на інвестиційний клімат країни. Однак основними проблемами залишаються недовіра до судової системи, корупція та монополізація ринків олігархами.

Висновки

Розглядаючи фінансову політику держави, важливо акцентувати на ключових напрямках реформ. Модернізація фінансових інструментів та підходів є критичною для адаптації до потреб ринкової економіки. Оптимізація бюджетних витрат, перегляд податкової системи, розвиток фінансового ринку та підтримка інновацій – це основні напрями, що визначають ефективну фінансову політику. Ці реформи мають стратегічне значення, оскільки сприяють економічному зростанню, стабільності системи та готовності держави до глобальних викликів в умовах війни та після.

Список використаних джерел

1. Відновлення України після війни: 5 прикладів успішних «налаштувань» донорської допомоги. Портал новин LB.ua URL: https://lb.ua/economics/2022/06/24/521109_vidnovlennya_ukraini_pislya_viyni_5.html
2. Реформа «Усе по 10 %». URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/08/22/690660/>
3. Прогнози на 2023: енергетика, фінанси, агро, технології. *The Page*. URL: <https://thepage.ua/ua/economy/prognozi-dlya-globalnih-galuzej-u-2023- roci#anchor->
4. Які головні виклики для бізнесу в регіонах – опитування. *Економічна правда*. URL: epravda.com.ua
5. Ящук В. В. Фінансова політика в умовах економічних перетворень. URL: <https://knteu.kiev.ua/file/NzM1OQ==/ab0627d04c00563fc649a7575cb93e21.pdf>